

Сера Ольга Вікторівна

*студентка 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПОНЯТТЯ «ТУРИЗМ» У СИСТЕМІ КАТЕГОРІЙ СОЦІАЛЬНО-ПРОСТОРОВОЇ МОБІЛЬНОСТІ

В умовах сучасного, одночасно глобалізованого і локалізованого світу особливу значущість набувають туристичні практики як фактор і показник цих процесів. Завдяки таким практикам відбувається трансляція культурних цінностей, збереження історичної пам'яті, консолідація, зростання внутрішньої солідарності конкретного суспільства, з одного боку, та підвищення толерантності у міжкультурних та міждержавних відносинах, формування іміджу країни, становлення глобальної спільноти – з іншого.

Трансформація змісту туристичних практик, вплив на цей процес з боку технічного прогресу, демографічних змін, а також змін на ринку праці, у стилі життя та сімейному побуті, збільшення цінності мобільності – все це загострює протиріччя між існуючою системою туризму та потребами туристів.

Найбільш рухливе населення, зазвичай, є й соціально активнішим. У суспільстві, де мобільність є цінністю, багатий туристичний досвід є нематеріальним індикатором соціального статусу та може компенсувати відсутність тих чи інших матеріальних цінностей (нерухомості, автомобіля тощо).

Туризм порівнюють та співвідносять з багатьма процесами, по-перше, із міграцією. Міграція зазвичай визначається як процес зміни постійного місця проживання індивідів чи соціальних груп, що виявляється у переміщенні до іншого регіону, географічного району чи країни. При цьому передбачається, що в міграційній мобільності присутня певна перманентність, тобто такі переміщення протиставляються тимчасовим рухам, що повторюються, куди відноситься туризм. Проте туризм і міграція досить різняться. У той час як міграція, як правило, передбачає одноактне переміщення в нове місце проживання, туризм як випадок тимчасової мобільності – набір подій змінної тривалості, що повторюються.

Типологію, що базується на економічній моделі раціонального суб'єкта, будує С. Сміт [2, с. 432]. Він структурує мобільності зі своїми орієнтацією виробництва чи споживання. При цьому в моделі також

присутній поділ на тимчасову мобільність (протягом доби та більше доби) та перманентне переселення. Міграційні та тимчасові мобільності з причин здійснення, теоретична модель С. Сміта. У цій моделі «туризм розбивається на низку тимчасових мобільностей і характеризується як діяльність, спрямовану споживання. Сміт уникає терміну «туризм», проте описує його основні цілі. Можна говорити про освітній, медичний, релігійний або рекреаційний туризм і т.д» [2, с. 432].

По-друге, туризм та подорож. Питання співвідношення феноменів подорожі та туризму істотно залежить від професійної галузі аналізу. Нині більшість учених, котрі займаються науковими дослідженнями у сфері географії, історії та економіки сфери послуг і гостинності, дійшли висновку, що є окремим випадком подорожі, тобто « подорож « може розглядатися як ширше поняття, ніж « туризм « . Подорож визначається як «переміщення людей у часі та просторі, а людина, що робить подорож, незалежно від цілей, напрямів, засобів пересування та тимчасових проміжків, називається мандрівником. На відміну від цього, туризм має чіткі обмеження, характеристики та безліч визначень у понятійному значенні» [2, с. 436].

По-третє, туризм та рекреація. Найчастіше рекреація сприймається як «проміжок часу, під час якого відбувається відновлення продуктивних сил людини. Туризм у світі часто сприймається як головна форма рекреаційної діяльності, перетворившись на потужну самостійну галузь нематеріального виробництва, задоволення рекреаційні потреби. З іншого боку досить поширена думка, що «рекреація» – поняття значно ширше, оскільки включає практично всі види діяльності людини в її вільний від роботи час, який вона проводить за своїм постійним житлом, тоді як «туризм» – поняття більш вузьке та глибше, оскільки цей процес супроводжується споживанням відповідних послуг, тобто покупкою певної продукції/товарів або послуг та використанням ресурсного потенціалу території» [4, с. 55].

По-четверте, туризм та номадизм. Поняття номадизм має два тлумачення: «по-перше, як кочовий спосіб життя людей; по-друге, як концепція, згідно з якою майбутнє людства бачиться не в національно-територіальній замкнутості та обмеженості, а у вільному пересуванні по всій планеті» [5].

В економічних, географічних та міграційних дослідженнях номадизм відокремлюється від туризму та розглядається як окремий випадок поїздки. У соціологічній традиції «цей феномен актуалізується в контексті

наукового та освітнього туризму як однієї із стратегій побудови кар'єри. Незважаючи на те, що між поняттями «номадизм» та «туризм» є багато спільного, є також низка критичних відмінностей» [1, с. 55]. Різниця між номадом та туристом у тому, що «туристу належить мати будинок. Якщо для номада будинок скрізь, то для туриста – це місце, куди приємно повернутися, де можна скинути амуніцію, де нічого нікому не потрібно доводити і перед ким захищатися, де все справедливо і звично» [3, с. 143].

У разі номадизму туристичні пам'ятки втрачають свій сенс; нормою стає просторова зміна повсякденності. Основним стимулом є полювання до зміни місць, а всі кар'єрні досягнення мають лише інструментальну цінність.

Отже, порівнявши та співставивши туризм та різні процеси, а саме: міграція, подорож, рекреація та номадизм можна дійти висновку, що туризм і міграція досить різняться. У той час як міграція, як правило, передбачає одноактне переміщення в нове місце проживання, туризм – набір подій змінної тривалості, що повторюються. На відміну від подорожі, де людина подорожує незалежно від цілей, напрямів, засобів пересування та тимчасових проміжків, туризм має чіткі обмеження. Рекреація – поняття значно ширше, оскільки включає практично всі види діяльності людини в її вільний від роботи час, який вона проводить за своїм постійним житлом, тоді як туризм – поняття більш вузьке та глибше. І наостанок туризм та номадизм. Незважаючи на те, що між поняттями «номадизм» та «туризм» є багато спільного, є також низка критичних відмінностей.

Список використаних джерел

1. King R., Rodriguez-Melguizo I. Recent Immigration to Spain: The case of the Moroccans in Catalonia / Into the margins: migration and exclusion in Southern Europe. F. Anthias and G. Lazaridis, 1999. P. 55–82.
2. Smith S. K. Towards a methodology for estimating temporary resident. *Journal of the American Statistical Association*. 1989. № 84 (406). P. 430–436.
3. Божидарник Т. Міжнародний туризм: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. С. 143.
4. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження : курс лекц. 2-е вид., доп. Київ: Інститут соціології НАН України, 2007. С. 55.
5. Секацкий А. Книга номада. URL: <http://litpromzona.narod.ru/sekackii/nomad.html>.

Науковий керівник: д.політ.н., професор Ярова Л. В.